

ВІДГУК
офіційного опонента

доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри кардіології та функціональної діагностики Харківської медичної академії післядипломної освіти Целуйко Віри Йосипівни на дисертаційну роботу Єпанчінцевої Ольги Анатоліївни на тему: «Зміни структурно-функціонального стану міокарда та якості життя у пацієнтів з ішемічною хворобою серця після реваскуляризації міокарда», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.01.11. – кардіологія

Актуальність обраної теми та її зв'язок із державними чи галузевими науковими програмами. Лікування ішемічної хвороби серця (ІХС) є однією з найбільш актуальних соціально-медичних проблем сучасності. На даний час для лікування ІХС у сучасній медицині є декілька шляхів, а саме – медикаментозна терапія, еферентні методи лікування та хірургічне лікування: балонна дилатація стенозованих вінцевих артерій, стентування вінцевих артерій та операція шунтування вінцевих артерій (ШВА). Медикаментозна терапія ішемічної хвороби серця може надати виражений лікувальний ефект і відповідно до результатів кількох досліджень може забезпечити подібний до реваскуляризації вплив на прогноз. Проте у деяких хворих своєчасно проведена реваскуляризація не тільки зменшує прояви коронарної недостатності чи забезпечує підвищення толерантності до фізичного навантаження, але й суттєво впливає на розвиток та прогресування серцевої недостатності, поліпшує прогноз. Тому, надзвичайно актуальним є визначення чинників, що впливають на післяопераційний період та опрацювання підходів до визначення доцільності проведення та виду реваскуляризації.

Окрім того, на сьогодні зберігається потреба у пошуку інформативних маркерів життєздатності міокарда та коронарного резерву для кращого прогнозування результатів хірургічної реваскуляризації і вдосконалення відбору пацієнтів. Важливими проміжними індикаторами ефективності операції ШВА є покращення насосної функції серця й якості життя (ЯЖ) пацієнтів. Утім, зміни фракції викиду лівого шлуночка та показників ЯЖ можуть

відрізнятися залежно від тривалості спостереження і характеризуватися певною етапністю.

Тому, актуальною є необхідність подальшого накопичення та систематизації і головне наукового оцінювання клінічного матеріалу щодо «жорстких» кінцевих точок і проміжних критеріїв ефективності ШВА, прогнозування та профілактики післяопераційних ускладнень, що виникають у реальній клінічній практиці.

Тема дисертації виконана відповідно до плану науково-дослідницьких робіт кафедри функціональної діагностики Національної медичної академії післядипломної освіти (НМАПО) імені П. Л. Шупика: «Оцінка ризику рецидивуючого перебігу та розробка шляхів профілактики пароксизмальних тахіаритмій при тривалому спостереженні» (номер державної реєстрації 0114U002466) та «Зміни структурно-функціонального стану міокарда та якості життя у пацієнтів з ішемічною хворобою серця після реваскуляризації міокарда» (номер державної реєстрації 0113U006440).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня достовірність. Мета, сформульована автором, логічно відображає суть роботи та полягає в покращенні результатів реваскуляризації міокарда у пацієнтів зі стабільною ІХС шляхом обґрунтування вибору методу реваскуляризації, визначення предикторів виникнення ускладнень, моніторингу змін структурно-функціонального стану міокарда та якості життя пацієнтів при тривалому проспективному спостереженні.

Для вирішення поставлених завдань автор ретельно вивчив останні дані літератури щодо ефективності шунтування вінцевих артерій у даної категорії пацієнтів, змін фракції викиду та якості життя після реваскуляризації, ранніх післяопераційних ускладнень та довготривалого прогнозу. Найбільш важлива сучасна інформація ретельно проаналізована, стала основою для обґрунтування актуальності та планування дисертаційного дослідження. Викладені в дисертації наукові положення підтверджені дослідженнями на достатньому та

репрезентативному матеріалі, виконаними на високому методичному рівні.

Оснoву роботи складають результати комплексного обстеження достатньої кількості пацієнтів (728), у ході якого застосовувалися сучасні клініко-інструментальні та лабораторні методи.

Клінічна характеристика обстежених пацієнтів та застосовані методи дослідження докладно представлені в розділі «Дизайн дослідження». Аналіз особистих результатів детально відображений у розділах власних спостережень. Використані параметричні й непараметричні методи статистичного аналізу доцільні й обґрунтовують вірогідність результатів дослідження.

Дослідження проводилися на базі відділу діагностики патології серця та магістральних судин в ДУ «Інститут серця МОЗ України» та кафедри функціональної діагностики НМАПО імені П. Л. Шупика протягом 2011-2018 рр.

Сучасний методичний рівень обстежень та аналізу отриманих даних забезпечив достовірність результатів дисертаційного дослідження. Дисертант добре володіє знаннями сучасної літератури з питань, що вивчаються. Висновки дисертації відповідають поставленим завданням, логічно впливають з отриманих результатів, свідчать про досягнення мети дослідження.

Наукова новизна, теоретична та практична цінність дослідження.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше на вітчизняному матеріалі вивчено особливості пацієнтів із проміжною фракцією викиду лівого шлуночка, науково обґрунтовані та впроваджені комплексні підходи для зменшення ризику виникнення ранніх післяопераційних ускладнень і пізніх несприятливих подій, науково доведено метод вибору реваскуляризації міокарда у пацієнтів зі стабільною ІХС.

Отримані результати дозволяють розробити нові та вдосконалити існуючі підходи до вибору методу реваскуляризації міокарда, перед- та післяопераційного ведення пацієнтів. Систематизовано та оформлено у вигляді практичних рекомендацій методичку щодо передопераційної підготовки та

ведення пацієнтів у післяопераційному періоді, а також спосіб відбору пацієнтів для хірургічної або ендоваскулярної реваскуляризації міокарда.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в практичну роботу відділу діагностики патології серця та магістральних судин ДУ «Інститут серця МОЗ України», клінічної лікарні «Феофанія» Державного управління справами, КЗ КОР «Київський обласний кардіологічний диспансер», відділення кардіології КП «Дніпропетровський обласний клінічний центр кардіології та кардіохірургії», кардіологічного відділення Київської міської клінічної лікарні № 3, відділення кардіохірургії КУ «Обласна клінічна лікарня імені О. Ф. Гербачевського» Житомирської обласної ради, відділенні кардіохірургії Міжнародної клініки «Medpark» Молдови.

Основні положення роботи використовуються в педагогічному процесі кафедри функціональної діагностики НМАПО імені П. Л. Шупика, кафедри терапевтичних дисциплін та сімейної медицини ФНО Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, кафедри хірургії № 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Отримані здобувачем результати мають теоретичне та практичне значення у вирішенні актуальної проблеми сучасної кардіології – покращення результатів реваскуляризації міокарда в пацієнтів зі стабільною ІХС та ЯЖ пацієнтів.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях. Результати дисертаційних досліджень повністю представлені в опублікованих працях у фахових виданнях, що рекомендовані МОН України. За темою дисертаційної роботи опубліковано 55 наукових праць, у тому числі 34 статті у фахових виданнях України та 4 статті – в закордонних виданнях. Основні положення дисертації викладені та обговорені на науково-практичних конференціях, конгресах та з'їздах, як в Україні так і за кордоном (10 тез наукових доповідей). За матеріалами дисертації написано два розділи у підручнику «Функціональна діагностика», отримано 5 деклараційних патентів України на корисну модель.

Оцінювання змісту дисертації. Дисертація складається зі вступу, восьми розділів власних досліджень, узагальнення результатів досліджень і практичних рекомендацій, висновків, 9 додатків. Текст дисертації наведений на 406 сторінках, містить 91 таблицю та 10 рисунків. Список використаних джерел включає 462 позиції.

Перший розділ присвячено хірургічній реваскуляризації міокарду при стабільній ішемічній хворобі серця, стану цієї проблеми та невирішеним на сьогодні аспектам. Написаний він послідовно та побудований на підставі нових літературних джерел, присвячений сучасним уявленням про особливості підготовки, факторам ризику ранніх і пізніх ускладнень при хірургічному лікуванні ішемічної хвороби, змінам фракції викиду та динаміці якості життя.

Дизайн дослідження представлено докладно, дозволяє відтворити хід дослідження. Дисертант детально описав розподіл пацієнтів на групи дослідження. Без зайвої деталізації описані клініко-інструментальні та лабораторні методи дослідження. Методи, що використані автором, сучасні, високоінформативні й адекватні поставленій меті та завданням дослідження. Статистичні методи, що автор використовував для обробки матеріалу описані коротко, але вони обґрунтовують достовірність отриманих результатів та висновків.

Безпосередні *результати досліджень* висвітлені з 3 по 8 розділи. Ці розділи містять повний та послідовний опис отриманих результатів, ілюстровані таблицями та рисунками. В 3 розділі автор описує критерії вибору методу реваскуляризації міокарда у пацієнтів зі стабільною ІХС. В 4 розділі автор виділяє клінічні особливості пацієнтів з проміжною фракцією викиду (так звана «сіра зона»). Розділ 5 був присвячений предикторам виникнення ранніх післяопераційних ускладнень. Розділ 6 був присвячений вивченню змін якості життя при проведенні хірургічної реваскуляризації міокарда. Динаміку фракції викиду після проведеного шунтування вінцевих артерій було освітлено в розділі 7. Розділ 8 присвячений предикторам великих несприятливих клінічних подій при тривалому спостереженні та медикаментозному лікуванню до і після

хірургічної реваскуляризації міокарда.

Кожен із розділів дисертації Єпанчицевої О. А. закінчується висновками, що стисло висвітлюють основні положення. Для повноти сприйняття дисертації у додатках наведено допоміжні матеріали.

Висновки дисертації відповідають поставленим завданням, логічно витікають з даних власних досліджень здобувача та обґрунтовані у тексті дисертації. Практичні рекомендації мають чітку практичну спрямованість, базуються на результатах власних досліджень.

Зміст автореферату повністю ідентичний основним положенням дисертації та оформлений відповідно до існуючих вимог.

Констатуючи явне науково-практичне значення роботи, слід вказати на деякі зауваження:

1. Текст дисертаційної роботи містить багато умовних скорочень, частини з яких можна було уникнути.

2. Частину табличних даних краще було б викласти у рисунках, що зробило б викладення результатів дослідження більш наглядним.

3. Зустрічаються поодинокі стилістичні неточності та неузгодженості.

Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Питання, що необхідно обговорити у вигляді дискусії:

1. У Вашій роботі в післяопераційному періоді достатньо високий відсоток призначення пацієнтам блокаторів мінералокортикоїдних рецепторів. Чим, на Вашу думку, це обумовлено і скільки повинно тривати застосування цих препаратів після операції аортокоронарного шунтування?

2. У чому полягає новизна отриманих даних щодо критеріїв вибору оптимальних методів реваскуляризації?

Висновок. Дисертаційна робота Єпанчинцевої Ольги Анатоліївни на тему: «Зміни структурно-функціонального стану міокарда та якості життя у пацієнтів з ішемічною хворобою серця після реваскуляризації міокарда» є завершеною самостійною науковою працею, в якій викладено вирішення актуальної

науково-практичної проблеми кардіології – покращення результатів реваскуляризації міокарда у пацієнтів зі стабільною ІХС шляхом обґрунтування вибору методу реваскуляризації, визначення предикторів виникнення ускладнень, моніторингу змін структурно-функціонального стану міокарда та якості життя пацієнтів при тривалому проспективному спостереженні, нові науково обґрунтовані результати дозволяють розширити існуючі уявлення про методіку покращення результатів реваскуляризації міокарда у пацієнтів зі стабільною ІХС, на підставі визначення предикторів виникнення ускладнень, моніторингу змін структурно-функціонального стану міокарда та якості життя пацієнтів при тривалому спостереженні.

За своєю актуальністю, ступенем обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірності та науковою новизною, повнотою викладу в опублікованих працях і практичною значимістю отриманих результатів дисертаційна робота повністю відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 14 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 із змінами, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора медичних наук зі спеціальності 14.01.11 – кардіологія.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри кардіології та

функціональної діагностики

Харківської медичної академії післядипломної освіти

д. мед. н., професор

Целуйко В.Й.